

Malmö Konstmuseum

Malmö

Samhällsmaskinen

Pågår till 15 januari 2017

Samhällsmaskinen

– industriåldern ur konstens perspektiv

Stark norrländsk närvaro i utställning på Malmö Konstmuseum

Samhällsmaskinen på Malmö Konstmuseum undersöker det samtida Sveriges relation till industrialiseringen. Curerat av Lisa Rosendahl presenteras 34 konstnärer tillsammans med ett urval av material från Malmö museers samlingar och arkiv. Medium är blandade från video till objekt med en dokumentär prägel. Bruksorter, produktion av arbete jämte ideologi diskuteras i utställningens vidd där verken är indelad i olika mindre rum längs konstmuseet avlånga hall. Med lupp på miljöpåverkan, fabrikers arbetsvillkor samt individens kontra kollektivets relationer ställer utställningen frågor kring vem som fått betala för en demokratisk välfärd mot en industriell standardisering.

Sara Jordanös videoinstallation *Diamond people* är ett av de första verken besökaren möter. På en fristående vägg samsas en tvåkanalsvideo med en pastors handskrivna anteckningar vilka diskuterar diamantfabriken i Robertsfors. När fabriken som försörjer många av Robertsforsborna på 60-talet köps upp av ett Sydafrikanskt företag rör detta upp starka känslor i samhället. Köpet sker under apartheid – den tid mellan 1948 fram till slutet av 1900-talet då Sydafrika styrdes av ett samhällssystem helt uppbyggt på rasdiskriminering och segregation – och uppmuntrande till en bojkott predikar den lokala prästen om det oetiska att arbeta för företaget. Tillsammans med ett estetiskt vackert videomaterial öppnar Jordanö upp reflektioner kring hur en ska hantera situationer som dessa. Hur placerar en sig när solidaritet krävs från båda sidor av en konflikt, samtidigt som ett företag navigerar och påverkar situationen skickligt distanserad från själva brännpunkten? I videon möts denna intressekonflikt när vackra frampressade diamanter stöts mot den råa situationen av att vara beroende, vilket skapar en poetisk ton hos de olika rösterna kring fabriken utveckling.

På flera håll bjuds det in till samtal om specifika geografiska platser, exempelvis pappersbruket i Skoghall där den chilenske konstnären Alfredo Jaar lät upprätta en konsthall för att sedan bränna ner den eller konsekvenser av vapentillverkning i Bofors som omnämns i det nyproducerade videoverket *Sicherheit* av Saskia Holmkvist, Ellen Nyman och Corina Oprea. Längs väggarna invid Jordanös installation ses *Resa i Norrland* av Erik Mikael Gudrunsson. Verket består av en serie om 144 fotografier monterade på avlånga plywood-skivor där konstnären plockat platser ur Carl von Linnés resedagbok *Iter Lapponicum* från 1732. Ett forna naturområde nu markerat av industri och skogsbruk gestaltas. Willys möter skogsväg i ett nytecknat landskap när tidens politik låtit forma omgivningen. Fotografiskt registrerande påminner verket om det systematiska arbetet hos Berndt och Hilla Becher, där industrin i sin fysiska form jämte tiden som funktion i miljöers arkitektur, avslöjas. Parallellt uppvisas även det potentiellt vackra i ett industriellt landskap.

Bruksorten MalMBERGET är en central beröringspunkt för två verk. Erik Holmstedt har via svartvita fotografier från 70-talets MalMBERGET dokumenterat stadens omorganisering för att göra plats åt gruvnäringen. På väggen mittemot hänger en serie fotografier i färg från samma stad drygt 30 år senare där han låtit porträttera invånare. Betitlat just

KONST VÄSTERNORRLAND

Landstinget, Regional Utveckling, 871 85 Härnösand 0611-80214

Red: Mats de Vahl mobil:070-2476939 epost: mats.de.vahl@lvn.se

Malmberget präglas fotografierna av en dystopisk något kall blick, erinrande om Anders Wahlgrens dokumentärer om rivningen av kvarteret Klara i Stockholm. En mer personlig bild visar konstnärduon Gustav Hillbom och Erik Viklund i sitt videoverk *Ovärdet* där de följer två unga musiker under Malmbergets dekonstruktion på ett fysiskt såväl som emotionellt plan. Genom att skildra hus som försvinner och förändrade utsikter från samma fönster belyser verket nivåskillnader i hem kontra industri då den förstnämnda får ge vika för den andra. Närgående möten med boende tvingar betraktaren att förhålla sig till innebörden av att leva i förändring.

Ett av de starkaste verken på utställningen är *Gallók - Kallak* av Katarina Pirak Sikku installerad invid Holmstedts serie av fotografier och Jaars videoverk. Med sitt poetiska grepp och sin materiella närvaro bryter det mot kameranlinsens centrala plats bland de representerade teknikerna. Under demonstrationerna mot planerna av gruvverksamhet utanför Jokkmokk 2013 lät Pirak Sikku lägga ut en stor bit markduk vilken nu bär jordiga spår av poliser, fordon, demonstranter, journalister med andra som rörde sig på platsen. Det cirka 3 x 4 meter stora vittnesmålet för aktionen flyter vackert in i rummet där konflikten har trampats ner i markdukens fibrer. När andra verk trycker på ett förhållningssätt som arkiverar ger detta objekt en rumslig koppling, utöver ett didaktiskt perspektiv, vilket leder till närkontakt. Denna fysiska dynamik finns i viss utsträckning även i Anna Lings tuschteckningar av Limhamns kalkbrott *Sediment #10, #14, #15, #16, #17* samt i Nina Canells nergjutna fiberoptiska kablar *Shedding Sheaths*, utspridda på golvet längst inne i konstmuseet. Potential till mer materiell närvaro finns i det arkivmaterial som ackompanjerar konstverken runt om i rummen, men dess museala presentationer i montrar får en tegelsten likväl som andra artefakter att bli sidodekorationer och skapar aldrig handfasta relationer mellan besökare och föremål.

I utställningens sista rum betonas framåtanda med Canells skulpturer som blottar det digitala samhällets materiella sida parallellt med Erik Holmstedts fotografiska porträtt av en sval industribyggnad i Luleå som inhyser Facebooks serverhall. Verken minner om skiftningar från arbetarens industri till datans industri, där omorganisering sker i arbetskrafterna. I detta framtidens rum presenteras även konstnärskollektivet The non existent center installationen *Atlas - från slumrande materia till kommunen* vilkas arbete tar utgångspunkt i Ställbergs gruva i kommunen Ljusnarsberg. På grund av avbefolkning har kommunen rankats att dö ut 2070 men får nu en ny chans med nya invandrande personer. En resurs för små bygder där nyinflyttade kan få dem åter upp på banan. *Give More Than You Take* av thailändska Pratchaya Phinthong, uppmuntrar hågkomsten av att liv fortfarande exploateras i en tid av teknologisk perspektivförskjutning. På en hemsida redogörs resan han gjorde till Norrland 2010 för att arbeta som bärplockare. Bärplockarna utlovades 30 000 kronor i lön men efter 3 månaders arbete vände de åter hem med 2 700 kronor vilket även skulle täcka resekostnader. Ett västvärldens utnyttjande manifesterat i människors arbetande händer.

Sammantaget navigerar ett binärt perspektiv den omfattande utställningen *Samhällsmaskinen* - kollektiv kontra individ, jordbruk kontra industri, stad kontra landsbygd - vilket bidrar till att framtida visioner knappt blir representerade. Estetikens möjligheter känns utelämnad för att ge plats åt en civilisationskritik liknande uppslagsverk. Kanske skulle en rörelse bort från denna dikotomi lyfta dialogen ytterligare med fler perspektiv om ett digitaliserat samhälle där skillnaden mellan producent och konsument utmanas. Med personlig närvaro i dokumenterade platser präglas utställningens verk av att sätta punkt, vars konsekvens är att konsten upplevs mer avstannande än som ett avstamp. Framtida samtal lämnas öppna att ta ansvar för.

Samhällsmaskinen lyckas ändå skickligt med att lägga fokus på mänskliga relationer istället för att fastna i ett utilitaristiskt material och verken håller hög kvalité. En stark kollektiv känsla uppstår när diskussioner främst om bruksorten återkommer i de olika delarna, vare sig det rör sig om gruvnäring i Norrland, skånska fabriker eller Gårdsten i Angered. Det finns potential att i denna repetition skapa förståelse om hur ett lokalt problem är ett globalt problem, men det upplevs som en curatorisk kaka på kaka att ha så många verk talandes om samma sak vilket får utställningen i sitt generösa utbud att upplevas tung att ta sig igenom, tålmodigt upprepande likt Sisyfos sten som rullas upp och rullar ner. Även om *Samhällsmaskinen* må sakna en bit här och var är den väl värd ett besök, men se till att avsätta god tid då den inte är att ta del av på språng. De ovan presenterade verken är enbart en bråkdel av vad som finns att beskåda.

Text och foto: Sara Annsolidotter

Volym 2016-10-28